

کارگاه پروپوزال نویسی

دکترغزاله ادهمی

اردیبهشت ۹۳

برگزارکننده:

انجمن علمی پژوهشی دانشجویان دامپزشکی

مقدمه:

توجه و اهتمام به امر پژوهش و تحقیق یکی از مهمترین و اساسی ترین امور در دانشگاهها و مراکز تحقیقاتی محسوب میشود و در این راستا ایجاد زمینه های مساعد و تشویق و ترغیب دانشجویان مستعد و ایجاد روند صحیح یکی از موثرترین گامها است.

علاوه بر این در رشته هائی که ارائه پایان نامه تحقیقی بخشی از دروس دوره تحصیلی است لازم است دانشجویان با روش اصولی پروپوزال نویسی و روش تحقیق آشنائی کامل پیدا کنند به گونه ای که پایان نامه قابلیت دفاع داشته باشد.

در بحث پروپوزال نویسی سه سوال اساسی مطرح است

➤ پروپوزال چیست؟

➤ چرا باید پروپوزال نوشت؟

➤ اجزای یک پروپوزال کدامند؟

جان دیوئی معتقد است: "اولین مرحله تحقیق احساس وجود یک مشکل است؛ به این معنی که پژوهشگر در کار خویش با مانع یا مشکلی روبرو شده است، در حل آن ابهام یا تردید دارد و نمی تواند در مقابل آن ساکت بماند."

مسأله :

- مسأله یا مشکل پدیده ای است غیر عادی، که در روند کار سیستم وجود دارد و چون اختلال و بی نظمی ایجاد می کند سبب افت یا کاهش کمی و کیفی جریان کارها و بازده سیستم می گردد.
- مسأله یا مشکل عبارت است از شکاف بین وضعیت موجود و آنچه باید باشد.

تعریف پروپوزال:

نقشه ای که با حرکت بر طبق آن در یک طرح تحقیقاتی به اهداف خود می رسیم را منشور تحقیق Rsearch Protocol گویند .

- ۱- لیستی از تمام مراحل تحقیق و اقدامات لازم در جهت رسیدن به هدف پژوهش را فراهم می آورد .
- ۲- اولین قدم برای شروع یک طرح تحقیقاتی است که در انسجام اهداف و فرضیات و روش کار به محقق کمک می کند
- ۳- محقق را به سوی رفع نواقص و به خصوص خطاهای تحقیق خود قبل از شروع پژوهش سوق می دهد.
- ۴- امکان برآورد هزینه ها و زمان لازم برای اجرای طرح را جهت سازمان حمایت کننده تحقیق فراهم می نماید
- ۵- ترتیب زمانی هر فعالیت را مشخص می کند.
- ۶- مشخص می کند که چه فعالیتهایی در عرض یکدیگر و به موازات هم باید انجام پذیرد.
- ۷- طرح باعث می گردد که محقق تصویری کامل از مجموعه اقدامات و امور مربوط به پژوهش علمی را تهیه کند.
- ۸- باعث می شود تا فهرست کاملی از کلیه نیازهای بودجه‌ای، نیروی انسانی، وسایل و امکانات که برای تحقیق لازم است فراهم شود.
- ۹- از سرگردانی و بلا تکلیفی در انجام بعضی از مراحل و امور مربوط به طرح جلوگیری به عمل می آورد

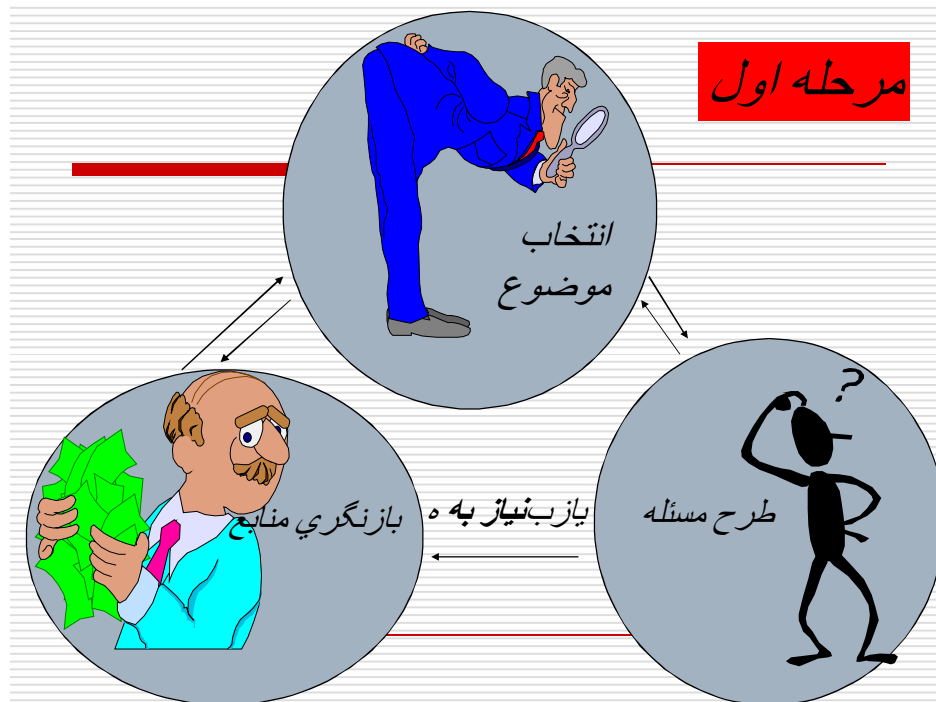
عناصر و ساختار طرح تحقیق:

- ۱) سوال اصلی تحقیق و بیان مسئله.
- ۲) سوابق و ادبیات مربوط.
- ۳) اهداف تحقیق.
- ۴) فرضیه‌ها.
- ۵) نوع تحقیق.
- ۶) جامعه آماری.
- ۷) حجم نمونه و روش نمونه‌گیری.
- ۸) روش گردآوری اطلاعات.
- ۹) ابزار گردآوری اطلاعات.
- ۱۰) روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.
- ۱۱) زمان و طول اجرای مدت تحقیق.
- ۱۲) مدیر و عوامل اجرایی تحقیق.
- ۱۳) هزینه‌های تحقیق.
- ۱۴) ابزارها، وسایل و شرایط مورد نیاز تحقیق.
- ۱۵) مشکلات و تنگناهای احتمالی تحقیق.
- ۱۶) تعریف واژگان و اصطلاحات اختصاصی طرح.
- ۱۷) فهرست منابع و ماخذ تحقیق.
- ۱۸) ضمائم.

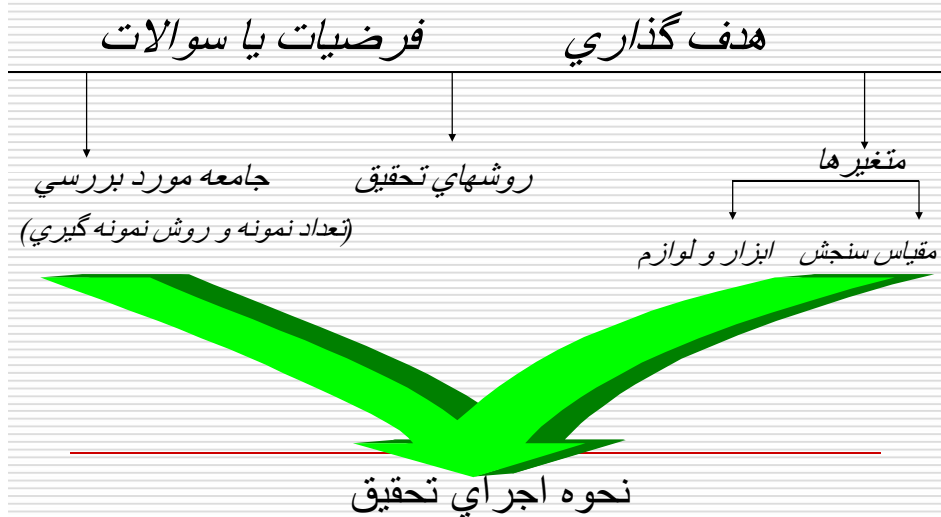
تهیه طرح اولیه یا طرح کلی تحقیق:

شما ممکن است ایده های خوب و روشنی در خصوص مفاهیم کلیدی، مسائل و زمینه های مرتبط با تحقیق تان داشته باشید. اما این کافی نیست و بایستی تصویر روشنی از کل پروژه تحقیق داشته باشید.

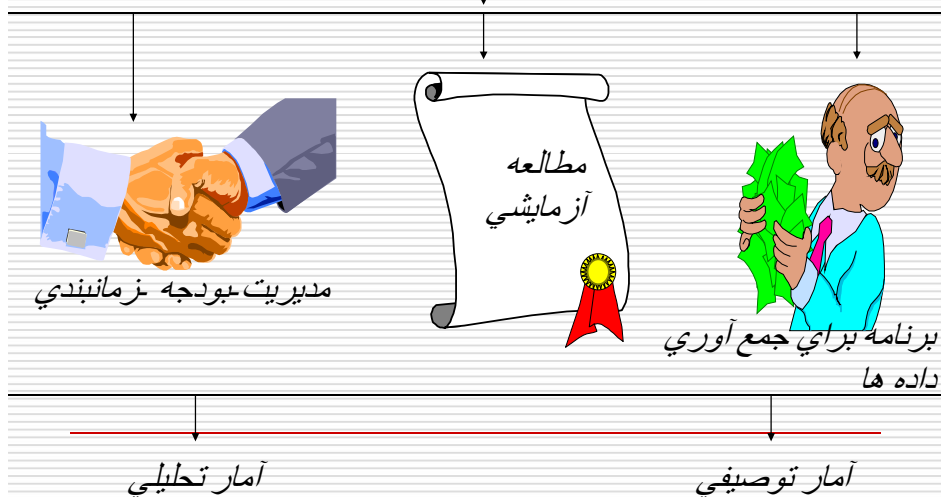
مراحل تحقیق:

مرحله دوم طراحی طرح

مرحله سوم اجراي طرح

گزارش
طرح

مرحله چهارم

مقاله

گزارش پایانی

گزارش پیشرفت

مراحل اجرای یک تحقیق:

- ۱- انتخاب موضوع تحقیق
- ۲- بیان مساله
- ۳- پیشینه تحقیق
- ۴- تدوین اهداف، فرضیات، سؤالات
- ۵- مشخص کردن متغیرها و مقیاس سنجش آن ها
- ۶- تعیین ابزار اندازه گیری
- ۷- مشخص کردن جامعه مورد بررسی، نمونه و حجم نمونه
- ۸- انتخاب روش تحقیق
- ۹- گردآوری داده ها
- ۱۰- تنظیم و تلخیص داده ها (آمار توصیفی)
- ۱۱- تحلیل داده ها و نتیجه گیری (آمار استنباطی)
- ۱۲- تدوین گزارش و انتشار یافته ها

شرایط انتخاب موضوع:

- موضوع پروپوزال با تخصص و تحصیلات پژوهشگر ارتباط داشته باشد.
  - موضوع به مشکل یا مشکلاتی پردازد که از اولویت بالایی برخوردار باشد.
- که این براساس شدت مساله، وسعت مساله و افراد تحت تاثیر است
- موضوع غیر تکراری بدیع و نو باشد.
- قبل از اینکه تصمیم به اجرای یک طرح تحقیقاتی بگیرید. بسیار مهم است که دریابید آیا موضوع پیشنهادی در منطقه مورد نظر و یا مناطق مشابه مورد بررسی قرار گرفته است یا خیر؟
- تنها در سه وضعیت زیر می توان به انجام تحقیق روی موضوعی که قبلا روی آن کار شده است اقدام کرد.
- در شرایط زمانی متفاوت
  - در شرایط جغرافیائی مختلف
  - در صورت عدم دستیابی به نتایج کافی
- موضوع باید با سطح تحصیلی پژوهشگر و تجارب او همخوانی داشته باشد.
  - منابع لازم از قبیل اطلاعات مواد و وسایل تجهیزات بودجه برای انجام داشته باشد.
  - پژوهش پذیر بودن
  - توانایی پژوهشگر
  - منابع مادی
  - به صرفه بودن
  - پژوهش در زمان مطرح شده قابل انجام باشد.
  - نتایج حاصل از انجام پژوهش قابل توجه باشد.
  - حقوق انسان ها و نکات اخلاقی در پژوهش رعایت شده باشد.

- از نظر اجتماعی فرهنگی ارزشی و سیاسی مقبولیت داشته باشد.

روشهای پیدا کردن مساله:

- استفاده از تجارب
- استنتاج از نظریه ها و فرضیه ها
- استفاده از متون درسی و مجلات تخصصی
- ادارات ، دانشگاه ها و موسسات پژوهشی خصوصی

۱-عنوان پژوهش :

اسم یا عنوان پژوهش بیانگر هویت و محتوای آن است که باید دارای دو ویژگی باشد

۱- جامع باشد یعنی بیانگر محتوای پژوهش باشد.

۲- مختصر باشد.

بطور معمول و نه در همه تحقیق ها در نظر گرفتن سه نکته در عنوان می تواند مفید باشد.

۱- چه چیزی را می خواهیم بررسی کنیم.

۲- در چه زمانی

۳- در کجا

سعی شود دامنه تحقیق محدود در نظر گرفته شود.

از نظر ایین نگارش فارسی و انگلیسی بدون مشکل باشد.

عنوان مشخص کننده مفهوم کلی محتوای پژوهش باشد.

عنوان واضح و روشن باشد.

عنوان کوتاه و در حد امکان مختصر باشد.

در عنوان از کلمات اختصاری مبهم استفاده نشده باشد.

در عنوان فارسی از بکار بردن کلمات اختصاری انگلیسی خوداری شود.

در صورت لزوم زمان و مکان عنوان پژوهش ذکر شود.

در عنوان از عبارت های منفی و پیش داوری خوداری شده باشد.

عنوان هم زمان به دو زبان فارسی و انگلیسی نوشته شده باشد.

عنوان را غیر سوالی مطرح ننمائید.

از کلمات مناسب و مطلوب استفاده شود.

گاهی اوقات ذکر روش کار در عنوان بر اعتبار طرح می افزاید.

جامع و کامل باشد

تا حد امکان کوتاه باشد

عاری از پیش داوری باشد

عبارت گویا باشد و گیج کننده نباشد. از اختصارات که ممکن است مخفف عبارات مختلفی باشند پرهیز شود.

در تحقیقات توصیفی بیان مکان و زمان تحقیق در عنوان ضرورت دارد.

در عنوان دقیقاً "آنچه محقق بدنبال تعیین آن است بیان شود.

۲- بیان مسئله:

در بیان مساله نکات زیربایستی گنجانده شود

۱- تعریف موضوع تحقیق

۲- اهمیت موضوع تحقیق

□ این که به ثمر رساندن این پژوهش چه کاربردهایی خواهد داشت و یا این که باعث حل چه مشکل یا مشکلاتی می شود در حیطه اهمیت و ضرورت شماس

□ برای نگارش این قسمت از تحقیق، کاربردی تر فکر کنید. سعی کنید این قسمت را واقع بینانه و کامل تر مطرح کنید، با این کار خود را از لحاظ روحی برای ادامه تحقیق تقویت کرده اید

۳- نحوه برخورد با موضوع تحقیق در حال حاضر

۴- دلایل انتخاب موضوع تحقیق (عوارض ناشی از تداوم وضع موجود، وجود تناقضها و معرفی راه حل مشکل)

۵- انتظار از نتیجه تحقیق (فواید ناشی از اجرای طرح)

* در این قسمت از منابع استفاده می شود.

- مساله یا مشکل احساس شده به روشنی تعریف شود.
- آثار حاصل از تداوم مشکل تشریح شود.
- این که چگونه انجام پژوهش به حل مشکل کمک خواهد کرد بیان شود.
- به ضرورت انجام پژوهش و تاثیر آن در بهبود و ارتقای امور اشاره شود.
- حدود مشکل به طور کامل تشریح شود.
- در بیان مساله از کل به جز و از عمومی به اختصاصی بر اساس یک نظم منطقی تدوین شود.
- بیان مساله مستند به اطلاعات مناسب مربوط جدید و معتبر باشد.

- دلایل انجام پژوهش به طور کامل تشریح شود.
- بیان مساله حاوی اطلاعات کلی و زمینه ای مربوط باشد.
- در بیان مساله پیوستگی مطالب رعایت شده باشد.
- افراد و سازمان های ذینفع نامبرده شود.

۳- مرورمتون:

۱. محقق به موضوع اشراف زیادتری پیدا می کند.
۲. اقدام به دوباره کاری و تکرار نخواهد کرد.
۳. از روش کار دیگران آگاه می شود و با مسائل و مشکلات آن آشنا می شود.
۴. آشنایی با روش اجرای تحقیق (تعریف متغیرها، تعیین اهداف، نوشتن سوالات و فرضیه های تحقیق - تکنیک های آماری)
۵. در بررسی و ارزیابی فرضیه ها و نتیجه گیری از آن ها استفاده می کند.
۶. اجتناب از مشکلات و اشتباهات و آشنا شدن با محدودیت های احتمالی

منابع مورد استفاده:

- کتب
- نشریات
- پایان نامه ها

نمایه اطلاعات پزشکی (Index Medicus)

سرعنوان ها موضوعات پزشکی

(Mesh) or (Medical Subject Heading)

Medline

Internet

منابع الکترونیکی

این قسمت نباید صرفاً پاراگراف های متوالی از خلاصه پژوهش های مربوط به مسئله باشد، بلکه باید به ترتیب خاصی تنظیم شود و مطالب به همدیگر مرتبط باشند

برخی نیز هنگام نت برداری از نوشتن منبع مورد استفاده غفلت می کنند و در آینده دچار مشکل می شوند. محقق موظف است اصول اخلاقی و علمی را در منبع نویسی رعایت کند.

لازم است نام و نام خانوادگی، سال و موضوع و خلاصه ای از نتایج تحقیق افراد قبلی را ذکر کنید. از این رو هنگام مطالعه و نوشتن تحقیقات قبلی باید مشخصات کامل مقاله یا پایان نامه را یادداشت کنید.

۴-اهداف پژوهش:

□ هدف پژوهش به ما می گوید به کجا می خواهیم برسیم

□ اهداف پژوهش باید:

- از بطن مسأله استخراج شده باشند

- واقع بینانه باشند

- قابل دسترس باشند

- قابل اندازه گیری یا سنجش باشند

هدف کلی:

- هدفی که آنچه را مطالعه بطور کلی به آن دست خواهد یافت , بیان کند.
- در قالب یک جمله و بطور رسا و قابل فهم بیان می گردد.

هدف جزئی:

- اهدافی که از شکستن هدف کلی به اجزا کوچکتر به دست خواهند آمد. هدف اختصاصی قابل اندازه گیری است.
- باید ابعاد گوناگون مسئله و عوامل کلیدی متاثر کننده و یا ایجاد کننده آن را پوشش دهند.
- باید از نظر منطقی بهم پیوسته باشند.

مثال:

عنوان

بررسی تأثیر روزه داری در ماه مبارک رمضان بر برخی از عوامل بیوشیمیایی خون در دانشجویان دانشکده پرستاری
نیشابور سال ۱۳۸۰

هدف کلی

تعیین میزان تأثیر روزه داری در ماه مبارک رمضان بر برخی از عوامل بیوشیمیایی خون در دانشجویان دانشکده
پرستاری نیشابور در سال ۱۳۸۰

اهداف جزئی

۱. تعیین تأثیر روزه داری بر میزان قند خون بر برخی از عوامل بیوشیمیایی خون در دانشجویان دانشکده
پرستاری نیشابور در سال ۱۳۸۰
۲. تعیین تأثیر روزه داری بر میزان اوره خون بر برخی از عوامل بیوشیمیایی خون در دانشجویان دانشکده
پرستاری نیشابور در سال ۱۳۸۰
۳. تعیین تأثیر روزه داری بر میزان اسید اوریک خون بر برخی از عوامل بیوشیمیایی خون در دانشجویان
دانشکده پرستاری نیشابور در سال ۱۳۸۰
۴. تعیین تأثیر روزه داری بر میزان کلسترول خون بر برخی از عوامل بیوشیمیایی خون در دانشجویان
دانشکده پرستاری نیشابور در سال ۱۳۸۰
۵. تعیین تأثیر روزه داری بر میزان قند خون بر برخی از عوامل بیوشیمیایی خون در دانشجویان دانشکده
پرستاری نیشابور در سال ۱۳۸۰

۵- فرضیات:

- فرضیه عبارت است از یک بیانیه حدسی و احتمالی درباره چگونگی روابط بین چند متغیر
- فرضیه عبارتست از حدس یا گمان اندیشمندانه درباره چگونگی روابط بین پدیده ها ، اشیاء، متغیرها
- فرضیه حدسی موقتی است که درست بودن یا نبودن آن باید آزمایش شود.
- باید تصویری علمی از چگونگی متغیرها و نحوه ارتباط و تاثیر گذاری آنها با یکدیگر را ارائه دهید، تا بر اساس آن تلاش کاوشگرانه خود را آغاز نمایید و در ادامه از صحت و سقم آن مطلع شوید.
- بنابراین لازم است به بررسی پیشینه تحقیق بپردازد و به دقت پژوهش های قبلی انجام شده را مطالعه کند.
- فرضیه به صورت جمله اخباری مطرح می شود و بیانگر نتایجی است که محقق انتظار دارد و احتمال می دهد در ادامه (بدون سوگیری) به آن برسد.

فرضیه به دو صورت ارائه میشود

۱. فرضیه هایی که به احتمال وجود تفاوت، رابطه ، اثر اشاره می کنند

فرضیه تحقیق H_1 یا H_A

Research hypothesis

Alternative hypothesis

۲. فرضیه هایی که به نداشتن تفاوت، رابطه یا اثر اشاره می کنند.

فرضیه پوچ ، صفر، آماری Null or statistical

مثال:

- بین میزان استرس پرستاران بخش های ویژه و بخش های داخلی و جراحی تفاوت وجود دارد.

H_1

بین میزان استرس پرستاران بخش های ویژه و بخش های داخلی و جراحی تفاوت وجود ندارد. (یکسان است)

H_0

۶- سوالات تحقیق:

به عنوان یک اصل:

برای هر هدف توصیفی یک سؤال و برای هر هدف تحلیلی یک فرضیه مطرح می شود.

هدف توصیفی   سؤال

هدف تحلیلی   فرضیه

مثال

تعیین میانگین فشار خون در افراد بالای ۳۰ سال تهرانی

میانگین فشار خون در افراد بالای ۳۰ سال تهرانی چقدر است؟

تعیین ارتباط پرفشاری خون با میزان درآمد در افراد بالای ۳۰ سال تهرانی

پرفشاری خون با میزان درآمد در افراد بالای ۳۰ سال تهرانی ارتباط دارد.

پرفشاری خون در افراد پردرآمد بالای ۳۰ سال تهرانی بیشتر است.

۷- متغیرها:

مشخصه یک فرد، چیز، پدیده یا پیام مورد نظر است که:

■ قابل اندازه گیری بوده

■ و می تواند مقادیر مختلفی بپذیرد

انواع متغیرها:

- متغیر کمی: آن متغیری است که با عدد نمایش داده می شود.
- متغیر کمی پیوسته مقادیر کسری را می پذیرد: سن-قد-وزن-
- متغیر کمی گسسته مقادیر کسری را نمی پذیرد: تعداد انگشتان-

۸- جامعه مورد مطالعه:

- جامعه مورد مطالعه ، جمعیتی است که مطالعه بر روی آن انجام می شود
- لزوماً این جامعه انسانها نیستند بلکه می تواند پدیده ها ، اشیا و موجودات زنده باشند.

روشهای نمونه گیری:

نمونه گیری احتمالی

- نمونه گیری تصادفی ساده: انتخاب به صورت تصادفی
- نمونه گیری نظاممند: انتخاب نمونه از طریق تقسیم حجم جامعه به حجم نمونه و تعیین فاصله نمونه گیری و انتخاب هر مورد تا سقف مورد نظر (نامحدود)
- نمونه گیری طبقه‌ای : انتخاب نمونه از میان واحدهای جامعه که از نظر صفت مورد مطالعه گروه بندی شده اند
- نمونه گیری خوشه‌ای : انتخاب نمونه از میان افراد جامعه که در دسته‌هایی خوشه بندی شده اند
- نمونه گیری مرحله‌ای: انتخاب خوشه ها به طور تصادفی و نمونه گیری از خوشه‌های منتخب